

معیارهای برنامه‌ریزی کلان توسعه گردشگری روستایی در کشور

مطالعه موردی: استان خراسان رضوی

بیت الله محمودی*^۱

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۱/۲۳ تاریخ پذیرش: ۹۵/۴/۲۶

چکیده

در این تحقیق، برنامه‌ریزی کلان توسعه گردشگری روستایی در سطح استان خراسان رضوی، از طریق جمع‌آوری و تدوین معیارهای موثر و اولویت‌بندی آنها بر اساس روش دلفی صورت پذیرفت. پس از تعیین امتیاز و اولویت معیارها، نقشه کلان مناطق مستعد برنامه‌ریزی گردشگری روستایی بدست آمد. مطابق این بررسی ۸ گروه معیار گردشگری، محیطی، کالبدی- زیرساختی، اقتصادی، فرهنگی- اجتماعی، طراحی، مدیریتی و معماری، ۲۴ معیار اصلی و ۸۹ زیرمعیار شناسایی گردید. در این راستا بیشترین زیرمعیارها در گروه معیار فرهنگی- اجتماعی با ۱۹ معیار و کمترین آنها در گروه معیار مدیریتی است که ۵ معیار را در بر گرفته است. نتایج دلفی برای گروه معیارها نشان داد گروه معیارهای گردشگری، محیطی، فرهنگی- اجتماعی، کالبدی- زیرساختی، معماری، اقتصادی، طراحی و مدیریتی به ترتیب دارای اولویت ۱ تا ۸ هستند. مطابق بررسی انجام گرفته برای سطح‌بندی میزان تاثیرگذاری زیرمعیارها، ۸/۳ درصد از زیرمعیارها در طبقه با تاثیرگذاری بسیار زیاد، ۲۲/۶ درصد در طبقه با تاثیرگذاری زیاد، ۳۵/۷ درصد تاثیرگذاری متوسط و ۳۳/۴ درصد در طبقه تاثیرگذاری کم واقع شده‌اند. همچنین نتایج نشان داد زیر معیارهای جاذبه‌ها و مقاصد گردشگری، تقاضا و بازار گردشگری، پوشش گیاهی، اقلیم، امنیت، مخاطرات محیطی و موقعیت نسبت به محورهای گردشگری به ترتیب بیشترین اولویت را داشته‌اند.

کلمات کلیدی: توسعه گردشگری روستایی، معیارهای برنامه‌ریزی، روش دلفی، استان خراسان رضوی.

۱ - عضو هیأت علمی دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین دانشگاه شهرکرد

* نویسنده مسئول: Email: B.mahmoudi@ut.ac.ir

مقدمه

هر کشوری که بخواهد در راه توسعه گردشگری خود گام بر دارد، لازم است از منظر آمایش سرزمین و تعیین توان‌مندی‌های جاذبه‌های گوناگون گردشگری در مناطق مختلف، مکان‌هایی را برای ایجاد زیرساخت‌های گردشگری به صورت دهکده یا مجتمع انتخاب و سازماندهی کند (۲). جهت فراهم نمودن بستر توسعه پایدار گردشگری، در مرحله اول شناسایی جاذبه‌ها و در مرحله بعد برنامه‌ریزی برای توسعه آن‌ها ضروری است (۸). تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی مکانی گردشگری از طریق شناسایی، ارزیابی کمی و کیفی، توزیع فضایی و میزان توانمندی طبیعی مکان‌های گردشگری به انجام می‌رسد (۴). ایران از جمله کشورهای است که به علت داشتن پتانسیل‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی، همواره مورد توجه گردشگران نقاط مختلف دنیا قرار داشته است که این عامل شرایط مساعدی را برای بهره‌برداری و توسعه زیرساخت‌های گردشگری فراهم می‌سازد. توسعه گردشگری روستایی یکی از شکل‌های رایج برنامه‌ریزی گردشگری در کشور است که هدف آن ایجاد مناطقی با کارکردهای متنوع گردشگری در سطوح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی می‌باشد (۱۱).

گردشگری روستایی در سال‌های اخیر به عنوان عامل مهمی در تحول و توسعه نواحی روستایی مورد توجه قرار گرفته است. بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی طی دهه‌های اخیر دچار افول شدید و سطح درآمد و اشتغال در فعالیت‌های کشاورزی سنتی به ویژه درآمد سرانه روستاییان تا کمتر از میزان متوسط درآمد سرانه کشور کاهش یافته است (۱۳). شناسایی نواحی مناسب برای توسعه گردشگری روستایی در دو سطح کلان و خرد قابل برنامه‌ریزی است. در سطح کلان پهنه‌های سرزمینی و در سطح خرد روستاهای مناسب انتخاب و برنامه‌ریزی صورت خواهد گرفت (۶).

در فرایند برنامه‌ریزی مکانی توسعه گردشگری در سطح دنیا از معیارهای مختلفی استفاده می‌شود که بدیهی است معیارهای ارائه شده توسط سازمان‌های ذیربط جهانی فقط در سطح یک رهنمود کلی قابل استفاده‌اند و باید با توجه به ویژگی‌های طبیعی و انسانی هر کشور از حالت عام خارج شده و با شرایط خاص هر منطقه تطبیق یابد (۷). باتاچاریا و کوماری^۱ (۲۰۰۴) از معیارهای حفظ سلامت اکوسیستم، حفظ میراث‌های فرهنگی، توانایی محیط‌زیست برای توسعه اکوتوریسم، رضایت

1 . Bhattacharya, Kumari,

مواد و روش ها

استان خراسان رضوی یکی از استان های خراسان در شمال شرقی ایران به مرکزیت سیاسی مشهد است که از شمال، غرب، جنوب غربی، جنوب و شرق به ترتیب با ترکمنستان و استانهای خراسان شمالی، سمنان، یزد، خراسان جنوبی و با افغانستان همسایه است. این استان به عنوان قطب اصلی گردشگری زیارتی کشور، فرصت بسیار مناسبی را برای توسعه شکل های دیگر گردشگری به خصوص گردشگری روستایی فراهم آورده است. در این مطالعه در مرحله اول با در نظر گرفتن تجارب خارجی و داخلی، گروه معیارها، معیارهای اصلی و زیر معیارهای موثر بر فرایند برنامه ریزی مکانی توسعه گردشگری روستایی در مقیاس کلان استانی با روش تحلیلی - توصیفی مشخص گردید و در مرحله بعد اولویت بندی معیارها از طریق روش دلفی (۱۲ و ۲۲) انجام گرفت و در نهایت در محیط سیستم اطلاعات جغرافیایی (Arc GIS 9.3)، بر اساس روش ترکیب خطی وزن دار و عملیات جبری رستری، مطلوبیت طیفی گستره های جغرافیایی استان خراسان رضوی برای برنامه ریزی مکانی گردشگری روستایی پهنه بندی گردید. در استفاده از روش دلفی از نظرات کارشناسی ۲۲ نفر متخصص در زمینه گردشگری (۵ نفر کارشناس گردشگری، ۵ نفر

مندی گردشگران، ظرفیت برد، مشارکت مردمی و آگاهی ایجاد شده در مکرزیک استفاده نمودند (۵). مخدوم (۲۰۰۱) از معیارهای شیب، سنگ و خاک، جهت جغرافیایی، آب، گیاه، اقلیم و آب و هوا برای گزینش عرصه های مناسب تفرج متمرکز و گسترده در عرصه های طبیعی استفاده نمود (۱۸). سند ملی طبیعت - گردی به معیارهای اقلیم، سیمای فیزیکی، منابع آب، کیفیت محیط، پوشش گیاهی، حیات وحش، اقتصادی، اجتماعی، سیمای فرهنگی - تاریخی، سیمای فیزیکی و جنبه های مدیریتی برای گزینش مکان های طبیعت گردی اشاره کرده است (۸). سازمان جهانی گردشگری برای این منظور به معیارهای عوامل محیطی، عوامل اجتماعی، عوامل مدیریتی اشاره نموده است (۲۹). بدری و یاری (۲۰۰۹) حصار برای توسعه گردشگری روستایی در استان کهگیلویه و بویراحمد از معیارهای ارزش بصری، تعداد جاذبه گردشگری، دسترسی آسان، فضای قابل توسعه، نزدیکی به کانون های گردشگر فرست، نزدیکی به مراکز خدمات پشتیبانی و حجم تقاضای گردشگری استفاده کردند (۱). در این مطالعه سعی بر آن شد معیارهای برنامه ریزی مکانی کلان توسعه گردشگری روستایی در استان خراسان رضوی شناسایی و در مرحله بعد پهنه های کلان سرزمینی این استان برای گردشگری روستایی مشخص شود.

امتیاز گروه معیار × امتیاز زیر معیار در هر گروه معیار

نتایج

تعیین معیارها و اولویت بندی آنها

برای گزینش معیارهای توسعه گردشگری روستایی از ۸ گروه معیار گردشگری، محیطی، کالبدی - زیرساختی، اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی، طراحی، معماری و مدیریتی استفاده شد. ۲۴ معیار اصلی، ۸۹ زیر معیار در فرایند برنامه ریزی مورد استفاده قرار گرفت (شکل ۱). در جدول ۱ تا ۸ معیارهای اصلی و زیر معیارهای هر گروه معیار به همراه امتیاز و اولویت آنها آورده شده است. مطابق این جداول گروه معیارهای گردشگری، محیطی، فرهنگی - اجتماعی، کالبدی - زیرساختی، معماری، اقتصادی، طراحی و مدیریتی به ترتیب دارای اولویت ۱ تا ۸ هستند.

کارشناس محیط زیست، ۴ نفر مدیر اجرایی بخش گردشگری، ۳ نفر کارشناس منابع طبیعی، ۵ نفر کارشناس برنامه ریزی منطقه ای - شهری) استفاده گردید. در این روش هر کارشناس در ابتدا اولویت هر گروه معیار را نسبت به هم و در مرحله بعد اولویت معیارهای اصلی و زیر معیارهای هر گروه معیار را مشخص کرده است. در محاسبه امتیاز معیارها، در ابتدا امتیاز معیارهای اصلی و زیر معیارهای هر گروه معیار محاسبه و در مرحله بعد با توجه به امتیاز گروه معیارها، امتیاز تمامی معیارهای اصلی و زیر معیارها مطابق روابط زیر محاسبه شده است (۱۷):

= امتیاز زیر معیار در هر گروه معیار

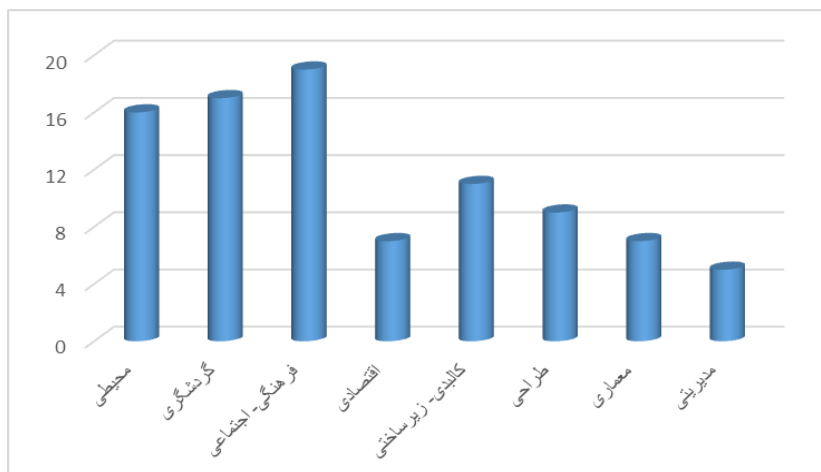
امتیاز معیار اصلی × امتیاز اولیه زیر معیار

در معیار اصلی

= امتیاز نهایی معیار اصلی

امتیاز گروه معیار × امتیاز اولیه معیار اصلی

= امتیاز نهایی زیر معیار

شکل ۱- پراکنش تعداد زیر معیارها در هر گروه معیار

جدول ۱- اولویت گروه معیار، معیار اصلی و زیرمعیارهای گردشگری

زیر معیار			معیار اصلی			گروه معیار		
اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع
۸	۰/۴۹	جاذبه طبیعی	۱	۰/۸۱	جاذبه و مقصد	۱	۰/۸۹	گردشگری
۱	۰/۷۳	جاذبه فرهنگی						
۴	۰/۵۷	جاذبه مذهبی						
۲	۰/۶۵	جاذبه تاریخی						
۱۶	۰/۳۸	نزدیکی به روستای هدف	۴	۰/۶۳	موقعیت به محور و مقصد			
۲۰	۰/۳۱	نزدیکی به مناطق نمونه						
۵	۰/۵۶	دسترسی به جاذبه‌ها						
۹	۰/۵۰	دسترسی به محورها						
۱۱	۰/۴۴	دسترسی به قطب‌ها	۲	۰/۷۲	تقاضا و بازار			
۷	۰/۵۰	بازار بین‌المللی						
۲	۰/۶۵	بازار ملی						
۳	۰/۵۸	بازار منطقه‌ای						
۱۲	۰/۴۳	بازار ناحیه‌ای	۶	۰/۵۴	تسهیلات و خدمات			
۱۲	۰/۴۳	اماکن اقامتی						
۹	۰/۴۸	اماکن پذیرایی						
۱۶	۰/۳۸	سایر امکانات و تسهیلات						

جدول ۲- اولویت گروه معیار، معیار اصلی و زیرمعیارهای محیطی

زیر معیار			معیار اصلی			گروه معیار		
اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع
۷	۰/۵	گسل‌های فعال	۵	۰/۵۶	مخاطرات محیطی	۲	۰/۷۶	محیطی
۱۰	۰/۴۵	روانگرایی						
۱۸	۰/۳۴	غرقابی						
۱۵	۰/۳۹	فرسایش						
۹	۰/۴۸	مناطق تحت حفاظت	۸	۰/۴۸	زیستگاه‌های حساس			
۲	۰/۶۵	نوع پوشش	۲	۰/۷۲	پوشش گیاهی			
۷	۰/۵	تراکم						
۳	۰/۵۸	تاج پوشش						
۱۹	۰/۳۲	شیب	۱۱	۰/۴	شکل زمین			
۱۷	۰/۳۶	ارتفاع						
۲۲	۰/۲۸	جهت						
۲۲	۰/۲۸	سامان عرفی	۱۳	۰/۳۲	وسعت زمین			
۳	۰/۵۸	دما	۳	۰/۶۴	اقلیم			
۶	۰/۵۱	بارش						
۱۰	۰/۴۵	باد						

جدول ۳- اولویت گروه معیار، معیار اصلی و زیرمعیارهای زیرساختی - کالبدی

زیر معیار			معیار اصلی			گروه معیار		
اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع
۸	۰/۴۹	دسترسی تا محورهای اصلی	۷	۰/۵۴	دسترسی	۴	۰/۶۸	زیر ساختی - کالبدی
۱۲	۰/۴۳	دسترسی به راه درجه ۱						
۱۶	۰/۳۸	دسترسی به راه درجه ۲						
۱۹	۰/۳۲	دسترسی به جاده خاکی						
۲۳	۰/۲۷	دسترسی به جاده مالرو						
۱۲	۰/۴۳	کاربری درونی	۹	۰/۴۸	کاربری‌ها			
۱۶	۰/۳۸	کاربری بیرونی						
۱۸	۰/۳۴	خطوط انتقال نیرو	۱۰	۰/۴۲	تاسیسات زیربنایی			
۲۵	۰/۲۵	خطوط انتقال انرژی						
۱۶	۰/۳۸	آب						
۲۱	۰/۲۹	خطوط مخابراتی						

جدول ۴- اولویت گروه معیار، معیار اصلی و زیرمعیارهای فرهنگی - اجتماعی

زیر معیار			معیار اصلی			گروه معیار		
اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع
۲۲	۰/۲۸	تهیه مواد غذایی	۵	۰/۵۶	ویژگی فرهنگی	۳	۰/۷۳	فرهنگی - اجتماعی
۱۸	۰/۳۴	پوشاک						
۷	۰/۵	برگزاری جشن‌ها						
۲۷	۰/۲۲	برگزاری عزاداری‌ها						
۳۵	۰/۱۱	زیان گویش						
۳۰	۰/۱۷	بازی‌های محلی						
۱۰	۰/۴۵	صنایع دستی						
۳۷	۰/۰۶	ابزارآلات زندگی						
۱۵	۰/۳۹	اقوام						
۱۱	۰/۴۴	تعداد جمعیت						
۳۲	۰/۱۵	تحول جمعیت	۷	۰/۴۹	ویژگی جمعیت	۳	۰/۷۳	فرهنگی - اجتماعی
۲۶	۰/۲۴	ترکیب جنسی جمعیت						
۲۱	۰/۲۹	سواد						
۱۸	۰/۳۴	بهداشت و درمان						
۳۶	۰/۱	مهاجرت						
۲۸	۰/۲	درآمد						
۱۵	۰/۳۹	بیکاری						
۵	۰/۵۶	امنیت اجتماعی	۴	۰/۶۳	امنیت	۳	۰/۷۳	فرهنگی - اجتماعی
۱۳	۰/۴۱	امنیت روانی						

جدول ۵- اولویت گروه معیار، معیار اصلی و زیرمعیارهای طراحی

زیر معیار			معیار اصلی			گروه معیار								
اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع						
۲۶	۰/۲۴	تنوع چشم‌اندازها	۱۴	۰/۲۷	چشم‌انداز و سیمای زمین	۷	۰/۵۸	طراحی						
۲۷	۰/۲۲	عمق دید												
۲۹	۰/۱۹	زاویه دید												
۳۰	۰/۱۷	میکروتوپوگرافی	۱۶	۰/۲۱	تنوع شکل زمین				۷	۰/۵۸	طراحی			
۲۹	۰/۱۹	تغییرات شیب												
۳۲	۰/۱۵	تغییرات ارتفاع												
۳۴	۰/۱۳	تغییرات جهت												
۲۷	۰/۲۲	جاذبه طبیعی و پوشش گیاهی	۱۵	۰/۲۴	ارزش زیباشناختی							۷	۰/۵۸	طراحی
۲۹	۰/۱۹	پوشش گیاهی												

جدول ۶- اولویت گروه معیار، معیار اصلی و زیرمعیارهای مدیریتی

زیر معیار			معیار اصلی			گروه معیار					
اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع			
۳۳	۰/۱۴	اسناد فرادست	۱۸	۰/۱۶	اسناد و برنامه	۸	۰/۵۴	مدیریتی			
۳۴	۰/۱۳	اسناد فرودست									
۳۱	۰/۱۶	مشارکت محلی	۱۷	۰/۱۸	مشارکت				۸	۰/۵۴	مدیریتی
۳۳	۰/۱۴	مشارکت سرمایه‌گذاری									
۳۴	۰/۱۳	مشارکت دولتی									

جدول ۷- اولویت گروه معیار، معیار اصلی و زیرمعیارهای اقتصادی

زیر معیار			معیار اصلی			گروه معیار					
اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع			
۱۹	۰/۳۲	کشاورزی	۱۲	۰/۳۶	معیشت	۶	۰/۶۰	اقتصادی			
۲۱	۰/۲۹	دامداری									
۲۵	۰/۲۵	صیادی									
۲۷	۰/۲۲	سایر فعالیت‌ها									
۲۴	۰/۲۶	مالکیت حقوقی	۱۳	۰/۳۲	مالکیت				۶	۰/۶۰	اقتصادی
۲۷	۰/۲۲	مالکیت حقیقی									
۲۱	۰/۲۹	مالکیت عرفی									

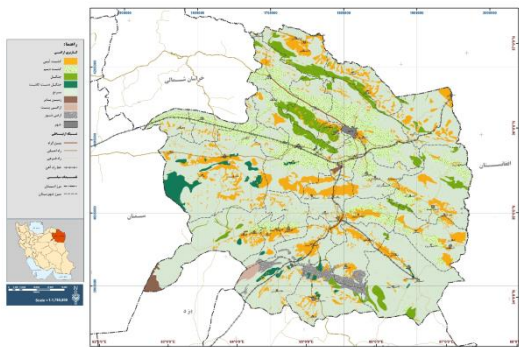
جدول ۸- اولویت گروه معیار، معیار اصلی و زیر معیارهای معماری

زیر معیار			معیار اصلی			گروه معیار		
اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع	اولویت	امتیاز	نوع
۱۴	۰/۴۰	یافت روستایی	۹	۰/۴۵	ساختار روستایی	۵	۰/۶۴	معماری
۱۷	۰/۳۶	ارتباط عناصر روستایی						
۲۰	۰/۳۱	شکل کوچه‌ها						
۲۳	۰/۲۷	خدمات عمومی						
۲۲	۰/۲۸	مصالح	۱۱	۰/۴۰	گونه‌شناسی معماری			
۱۹	۰/۳۲	تطابق محیطی						
۱۷	۰/۳۶	معماری بنا						

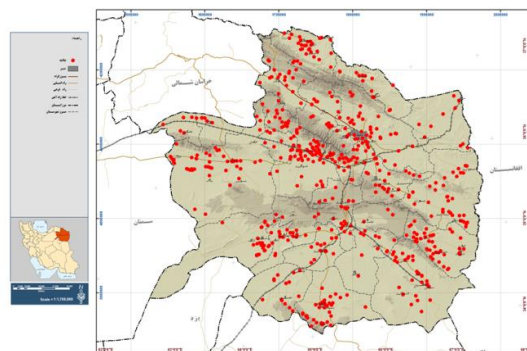
پهنه‌بندی طیفی مطلوبیت توسعه گردشگری در استان خراسان رضوی را نشان می‌دهد. بر اساس این نقشه عرصه‌های دارای رنگ قهوه‌ای بیشترین مطلوبیت برنامه‌ریزی گردشگری روستایی را دارند. مطابق این نقشه طبقه امتیازی ۱،۰۲ تا ۱،۹۷ بیشترین و طبقه ۰،۱۴ تا ۰،۵۵ کمترین مطلوبیت برای توسعه گردشگری روستایی را دارد.

پهنه‌بندی طیفی مطلوبیت گردشگری روستایی

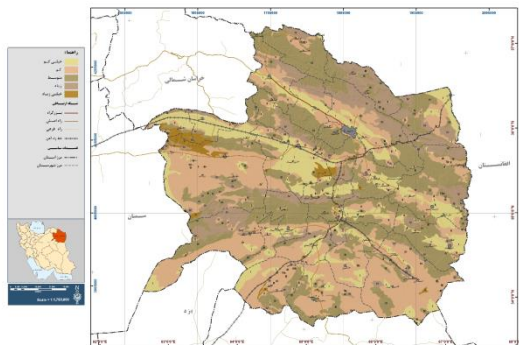
با توجه به داده‌های اطلاعاتی موجود در مقیاس استانی در مجموع ۲۳ لایه اطلاعاتی از زیر معیارها برای پهنه‌بندی نهایی استفاده گردید. در شکل‌های ۲ تا ۵ نقشه تعدادی از مهمترین زیرمعیارهای دارای اولویت آمده است. شکل ۶

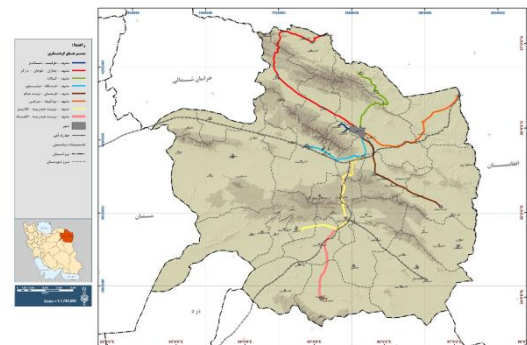
شکل ۳- پراکندگی پوشش گیاهی استان

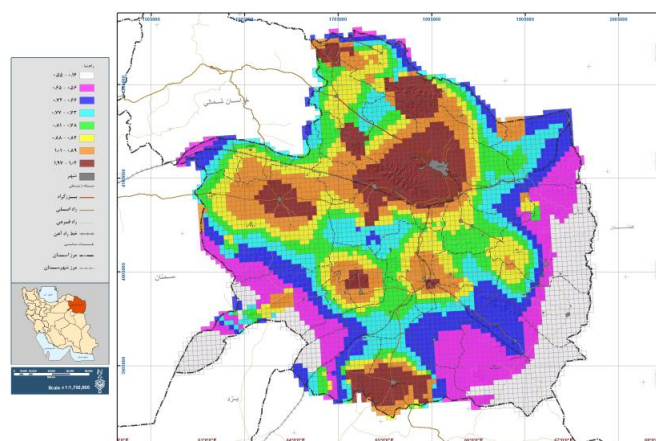
شکل ۲- جاذبه‌های گردشگری استان

شکل ۵- مخاطرات محیطی استان

شکل ۴- محورهای گردشگری استان

شکل ۶- پهنه طیفی مطبوعیت برنامه ریزی توسعه گردشگری استان

جدول ۹- طبقه بندی میزان تأثیرگذاری معیارها

طبقه تأثیرگذاری	طبقه اولویت	فراوانی اولویت در طبقه	درصد فراوانی
تأثیرگذاری بسیار زیاد	۱ تا ۵	۷	۸/۳
تأثیرگذاری زیاد	۵ تا ۱۰	۱۹	۲۲/۶
تأثیرگذاری متوسط	۱۰ تا ۲۰	۳۰	۳۵/۷
تأثیرگذاری کم	بیشتر از ۲۰	۲۸	۳۳/۴

بحث و نتیجه گیری

در این مطالعه برای اولین بار با تحلیل مطالعات داخلی و خارجی، مجموعه جامعی از معیارها و زیر معیارهای موثر بر فرایند برنامه ریزی کلان توسعه گردشگری تدوین شده است. در همین راستا در این بررسی در گروه معیار محیطی ۶ معیار اصلی و ۱۶ زیر معیار، در گروه معیار گردشگری ۳ معیار اصلی و ۱۶ زیر معیار، در گروه معیار فرهنگی - اجتماعی ۳ معیار اصلی و ۱۹ زیر معیار، در گروه معیار اقتصادی ۲ معیار اصلی و ۷ زیر معیار، در گروه معیار کالبدی - زیر ساختی ۳ معیار اصلی و ۱۱ زیر معیار، در گروه معیار طراحی ۳ معیار اصلی و ۹ زیر معیار، در گروه معیار معماری ۲ معیار اصلی و ۷ زیر معیار و در گروه معیار

مدیریتی ۲ معیار اصلی و ۴ زیر معیار استفاده گردید. بدیهی است که میزان اهمیت و تأثیر گذاری هر کدام از معیارها در فرآیند برنامه ریزی توسعه گردشگری روستایی متفاوت است، موضوعی که در بسیاری از مطالعات نیز به آن اشاره شده است (۳، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۴، ۱۶ و ۲۰).

تحلیل وضعیت تأثیرگذاری معیارهای موثر بر فرایند برنامه ریزی برای تعیین روستاهای هدف گردشگری در منطقه مورد بررسی نشان می دهد ۸/۳ درصد معیارها تأثیرگذاری بسیار زیاد، ۲۲/۶ درصد تأثیرگذاری زیاد، ۳۵/۷ درصد تأثیرگذاری متوسط و ۳۳/۴ درصد تأثیرگذاری کمی دارند.

را به حداقل می‌رساند (۲۵ و ۲۹). برای اجرای رویکرد خرد برنامه‌ریزی برای تعیین روستاهای هدف گردشگری در استان مذکور پیشنهاد می‌شود از روش حذف مناطق بدون پتانسیل در مقیاس محلی اقدام شود. در این روش معیارهایی که دارای شاخص حذف کننده هستند نقش اصلی را در مشخص کردن پهنه‌های دارای قابلیت برای تعیین روستاهای هدف گردشگری بازی می‌کنند. به این ترتیب که در ابتدا مناطقی که فاقد جاذبه‌ها و مقاصد گردشگری (اولویت ۱ حذف کنندگی) می‌باشند حذف شده و از مناطق باقیمانده آنهایی که فاقد تقاضا و بازار گردشگری (اولویت ۲ حذف کنندگی) می‌باشند حذف می‌شوند و حذف مناطق به همین ترتیب ادامه پیدا می‌کند تا در نهایت مناطقی که دارای بیلان اقتصادی منفی (الویت آخر حذف کنندگی) هستند نیز حذف شده و آنچه باقی می‌ماند مکان‌هایی می‌باشد که بیشترین استعداد را برای معرفی روستاهای هدف گردشگری دارد. با توجه به اینکه در حال حاضر روش علمی مشخصی برای معرفی روستاهای هدف گردشگری در کشور وجود ندارد استفاده از این روش می‌تواند مناطقی را که دارای بیشترین قابلیت برای انتخاب روستاهای هدف گردشگری می‌باشند، تعیین کند.

در جدول ۹ طبقه‌بندی میزان درصد تاثیرگذاری معیارها آمده است. معیارهای به کار رفته در این بررسی برای ارزیابی در مقیاس کلان برنامه‌ریزی گردشگری مورد استفاده است. موضوعی که در معیارهای باتاچاریا و کاماری (۲۰۰۴) (۳) و معیارهای سند ملی طبیعت گردی (۲۷) نیز دیده می‌شود. اما در مطالعه نوری (۲۰۰۸) (۲۱)، معیارهای براون (۲۰۰۱) (۴)، معیارهای کیت سیو (۲۰۰۲) (۱۵)، معیارهای مخدوم (۲۰۰۱) (۱۸)، معیارهای ترمبلی (۲۰۰۶) (۲۷) و بدری و یاری حصار (۲۰۰۹) (۱)، برنامه‌ریزی گردشگری تنها در سطح خرد بدون در نظر گرفتن کلیه عوامل تأثیرگذار بر فرایند گردشگری انجام گرفته است. نقشه پهنه‌بندی طیفی تولید شده به صورت کلان در مقیاس استانی، گستره‌های مستعد برای برنامه‌ریزی توسعه گردشگری روستایی در استان را نشان می‌دهد. این موضوع نشان می‌دهد که فرایند انتخاب خرد و دقیق مناطق مستعد توسعه گردشگری روستایی باید در این پهنه‌ها برنامه‌ریزی شود. استفاده از رویکرد کلان برنامه‌ریزی دارای مزیت‌های فراوانی است که از جمله آن در نظر گرفتن کلیه عوامل در مقیاس کلان برنامه‌ریزی منطقه‌ای و فضایی است که در نهایت ریسک برنامه‌ریزی ناحیه‌ای

References

1. Badri, A& A .Yari Hesar, 2009. The site selection of tourism sample regions utilizing AHP method, (Case study: Kohgiloye & Boyerahmad Province), Journal of Geographical Research, 95.(In Persian).
2. Balli, S., & S, Korukoglu, 2009. Operating System Selection Using Fuzzy AHP And Topsis Methods, Mathematical and Computational Applications. 4 (2): 119-130.
3. Bhattacharya, P., & S, Kumari, 2004. Application of Criteria and Indicator for Sustainable Ecotourism, Submitted for the IASCP Bi-Annual Conference on (The Commons in an Age of Global Transition: Challenges, Risk and Opportunities at Oaxaca, Mexico).
4. Brown, K., 2001. Trade-off analysis for marine protected area management, Journal of Ecological Economics, 37:417-434.
5. Bunruamkaewa, K., & Y, Murayamaa, 2011. Site Suitability Evaluation for Ecotourism Using GIS & AHP: A Case Study of Surat Thani Province , Thailand, Procedia Social and Behavioral Sciences 21, 269–278.
6. Castellani, V., S, & Sala, 2009. Sustainable performance index for tourism policy development, University of Milano Bicocca, Department of Environmental Science, Piazza della Scienza 2026 Milano, Italy, Tourism Management, 1:45-58.
7. Danehkar, A., & B. Mahmoudi, 2013. Nature Tourism, Jahad of university press, 293p. .(In Persian).
8. Danehkar, A., and H. Majnonian, 2004. Proposed criteria for evaluation coastal – marine in order to determine coastal-marine protected areas of Iran, Case study: evaluation of protected areas in the Caspian Sea, Journal of Environmental Studies. 35, 9-32. (In Persian).
9. Egger, S., 2006. Determining a Sustainable City Model, Environmental Modeling and Software. 21, 1235-1246.
10. Fletcher, S., 2001. Planning policy and development guidelines for ecotourism development within the northern rivers New South Wales region, Prepared by Nature Tourism Task Force.
11. Ghaderi, Z. 2004. Principles of sustainable development of rural tourism, publications of Iran Municipalities and Rural Management Organization. (In Persian).
12. Hatzichristos, T., and M. Giaoutzi, 2006. Landfill siting using GIS, fuzzy logic and the Delphi method, International Journal of Environmental Technology and Management.
13. Jamrozy, U., 2007. Marketing of Tourism: A Paradigm Shift Toward sustainability International journal of culture, tourism and hospitality research. 2(1): 117-130.

14. Jerry Ho, WR., 2010. Combined DEMATEL technique with a novel MCDM model for exploring portfolio selection based on CAPM Expert Systems with Applications.
15. Kitsiou, D., 2002. Multi-dimensional evaluation and ranking of coastal areas using GIS and multiple criteria choice methods" *Journal of The science of Total Environment*. 284,1-17.
16. Kumari, S., 2010. Identification of Potential Ecotourism Sites in West District, Sikkim using Geospatial Tools, *Tropical Ecology*. 51, 75-85.
17. Mahmoudi, B., Ahmadian, R., and A. Haghsetan, 2013. Macro planning of tourism sample regions through selecting effective criteria on tourism planning process in Khorasan Razavi Province, *Journal of Natural Environment*, 66(4): 423-434. .(In Persian).
18. Makhdom, M., 2001. *Fundamental principles of Land use planning*, Fifth Edition, Tehran, University of Tehran Publications, .(In Persian).
19. Manely, C., 1990. what is tourism, *Journal of tourism studies*. 11(1):251-267.
20. Minciardi, R., 2008. Multi-objective Optimization of Solid Waste Flows: Environmentally Sustainable Strategies for Municipalities, *Waste Management*. 28, 113-126.
21. Nouri, J., 2008. Evaluation of ecotourism potential in northern coastline of the Persian Gulf" *Journal of Environ Geology*, 55(3):681-686.
22. Powell, C., 2003. The Delphi technique: Myths and realities, *Methodological Issues in Nursing Research*, 41(4):2132-2146.
23. Rosa, E., Eduardo. G, and J, Erin, 2005. Social adaptation ecotourism in the Lacandon forest, *Annals of Tourism Research*. 32, 610 - 627 .
24. Sarvar, R., 2011. *Applied geography and land use planning*, Samt press, 182p.
25. Tourism, Cultural Organization, 2007. *Tourism plan of Kurdistan province*, volume,1:323p.
26. Tourism, Cultural Organization, 2008. *Guidelines and roles for tourism area plan*, 126p.
27. Tremblay, P., 2006. *Desert Tourism Scoping*, Study Desert knowledge CRC, 54 p.
28. Tsai, WH., 2010. An integrated approach for selecting corporate social responsibility programs and costs evaluation in the international tourist hotel, *International Journal of Hospitality Management*. 29, 385-396.
29. WTO/UNEP/IUCN, 2001. *Guidelines: Development of National Parks and Protected Areas for Tourism* IUCN, Gland, Switzerland In: Henric Majnounian, *Iran Protected Area*, Department Of Environment, 598p

